

Egyeslon teljes példány. - Az 5-dik levél leha „
fitou kélen kijányzott fravalas a frászvárosi
ref. gymnasium csoka példányából egészítettem
ki, s annak czimlapját is utolsó levelés az evd.
Museum példányából vett betűhü másolattal pó-
tolattam.

Kolozvárs 1877. június 1.

Károlyfalva
az evd. Museum
könyvtárolás

AZ KOPASZSAG

nac diczireti.

*Gaude calua cohors, capitis nam gloria vestri
Cynthia fulgenti nunc velut orbe nitet.
At coma reddebat si quem nutrita superbum,
illico tonsoris suadeo tecta petat.
Perleget hunc crinitus enim quicumq; libellum.
Omnibus à membris optet abesse pilos.*

NYOMTATTOT COLOSVARAT

1 5 8 9. Estendöben.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

AZ KOPASZSAGNAC DICZIRETL.

IVÁNAC MINAP VA-
czorára, és mikor az meg ha-
gyot helyre és orára el métem
volna, hat immár az Vendégek
kiket az Gazda hiuattatot, min
nyáian el gyűltec, és az fokás
berént, vesztég üluc egy mással
befelgetnec. Kic közöt mikor
enis le űtema volna, kezdém szemlélni az ielen valo
vraimat, s látéc ott egy idegen embertis, kiuel az elöt
semmi ismeretlegem nem volt, Egy tekintetes, ői egh
ábrazatu szép vén ember, és az mint vöm esemben, az
többi, mint nálloknál idésbet, meg böczüllic vala. Iti-
lém aít hogy az Gazda csak azért hitta oda, hogy az
vendégöt, főképpen az Iffiac, meg tekintuén az em-
bernec személyét, az lakodalomban tífesfégesben vi-
selyéc magokat, és amaz is iò példa ado legyen. Ez-
embé egy keués vártatua, az étket el fogác, és az mos-
dás vtán, az asztalhoz ülenc: Mint hogy penig az mi
nemzetünc fokása berént, hayadon főuel foktunc en-
ni, tekintéc az vén emberre, s tehát csak az nyakán
vayon egy keués haya, egyébút kopasí. Mingyarást
iuta esembe az Homerus verse, (Iliad. 2.) ahól aít ir-

ya, hogy egy fele nemzetiség vagyon, kit ő Abantefek-
nec nevez, az kiknec hátul vagyon hayoc. De mint
hogy az ember ismeretlen vala nállani, és még az va-
czoránac eleiyn valanc, semmi szóban sem elegyet-
túnc vala, semmit nem meréc szóllani: vón azért e-
femben, hogy az iffiac közzüllis némellyec moso-
lyodnac vala egy máfra, de ókis csak az orrokat fog-
uán, le sűtéc feyeket. Az Gazda penig kezdé kinálni,
hogy vigan laknanc, mert ő iò keduel tartaná: az vra-
im meg kőfőnéc neki, és keuanfága szerént az ételhez
italhoz kezdénc. Előfer annakokáért, nagy czende-
fien halgatásban lőnk, az még somyusagunkat itallal,
és éhségűnket étkeekkel el nyomók: Az vtán ki ki
mind vigyázni, befélgetni somfédgyáual kűlemb kű-
lemb fele dolgokról kezdé: Az ki penig en mellettem
ül vala egy felől, hozzám haila, és az tūlembé sűgua
monda: Én asit hissem hogy az Gazda, csak azért hi-
uatta imez vén embert ide, hogy keuesfőb gyertyyáia
kellyen el, mert az feye az melly lima és tēnyes, ba-
badon eleget látunc az vilaganál. Ezen en el mosolyo-
dám, és az másic somfédomis, asit hissem hogy hal-
uán ez sőt, monda: Bezzeg könnyű volna imez iám-
bort beretuálni, bizony ez vtán sem gazdagulhatnanc
meg az Barbélyoc. Mikor így neuetkeznénc, és vn-
talan tekintélnénc az vén emberre, véuc ešiben hogy
ötet czuffollyuc, s monda.

Egyéb tudós és okos nemzetiségőc, mikor éšnec
lúuc.

súvegőket az feyekben tarttyác : az Magyaroc pedig
le szoktác vetni : Melly szokásra talám az S. Pál irasá-
ból (1. Cor. 11.) vőttec alkolmatofságot, ki azt írja,
hogy semérem ha az Férfi mikor kőnyőreg valamiuel
be fedi az feyét. Az Magyaroc pedig nem csak az as-
tal áldáfon kezdic gyakran el az ételt, hanem valame-
nyifér ifnac, annyifor említic az Istent, es azoknac,
az kikre kőfőnic poharokat, kit az egyéb nemzetleg
nem mindenkor miuel, soc iő berenczét, és áldomált
szoktác keuánni és Istentől kérni. Azért azt itiltéc,
hogy iob fel sem tenni, hogy nem mind vntalan le
vetni az sűueget. Vagy talám az eledeleket, kiket IS-
ten az embernek taplalására teremtet, akartác eckép-
pen megbőczülleni. De valami az oka, en csak azért
nem megyec örömeft lakodalomban, hogy miholt le
télsem sűuegemet, mingyarált kéfi czufság vagyoc né-
mellyeknek, mint im moltis véfé efebemben hogy im-
ez vrainis engemet neuetnec. De most nem annyira
bánom, ha czuffolnakis, mint elein mikor az hayam
el kezdé hüllani, mert immár az időtől, s a szokástól is
vayon, hogy könnyebben fenuedem. Nemis értem
ferető vrain, (ackor reánk tekinte) miuel vattoc tuis
ékesbec és iobbac az kopafoknál, noha fűő hayatoc
és üstökötőc vayon. Tudgyátoké, hogy az hay és
főő, igen alá valo marha, és az testnec csak haszonta-
lan neduefségéből és vereytekeből léfen, mint finte
az kőrom. Azért az terméft, vgy mint heaban valo

és ártalmas dolgot, az testnec külső részére tásíttya ki.
Az emberekis miképpen az vereytekét és kőrmét, az-
onképpen az hayátis el szoktác metélni és hanni tőlőc
mint hasfontalan dolgot. Hogy penig a főc effele ned-
ueségből teremyen, meg tettzik abbólis hogy az mely
taghya nedues az embernec, ot szokot nőni, és megh
az hólt testekönis terem: Mint en esit hallottam és ol-
ua stamis historiákban egy iffiu felől, hogy az akasztó
fán, harmad napra, nagy szakála nőt vólt. Nemis czu-
da ez, mert az nedueség, az kiből a főc terem, nem
ming yarástál ki az testből. És mint hogy az meg hólt
test érzekenégnélkül vagon, azonkeppen az hayis,
meg hólt dolog. És innét vagon hogy az réglüec,
mikor az halottakat sirattác, hayokat el metéltéc, sag-
gattác, és asit hántác az koporsóban, Mert vgyanis az
meg hólt hoz, hólt dolog illic. De vgyan az okoság-
hoz és eféséghez sem illic, az hay és főc, mint csak
ebbőlis meg tettzik, hogy az terméset, az oktalan ál-
latoknac, bőu és sűrő főcöt adot, az Embernec penig,
mint hogy okosb elméuel bir, iob részére teste mezite-
len, főcnélkül vagon. Némely taghyán azért ő nekiis
főc terem, hogy el ne hidgye magát, és ne itillye asit,
hogy semmi közis ninczen az halando oktalan állatok-
kal. De azért az mely emberen keuesseb főc vagon,
fiate annyit kúiómbez az egyéb emberektől, mint az
ember az oktalan állattól. Mert láttyc az oktalan ál-
latoc kőztis, hogy az lüh, mindeneknec itéleti szerént,
minden-

mindennél gorombáb, kinec fertelen sűrő bőrű vagyó. Kiből meg tettic hogy ellensége az efelségnek à bőr, mert nem laknae egyyűt. Az Vadázókis alit tarttyác, hogy az mely ebne mezitelen az füle és hasa, az olyan iob. Az embernek tághyai kőstis, az mellyec legh beczülletesbec, bőrnélkül vadnac, mint finte az femis, kit minden tághyainknál inkább fertűnc és félűnc, igen sima. Nem tudom azért mit diczekettec hayatockal, ha lattyatoc melly alá ualo dologból léűen, és mely nagy ellensége az efelségnek. Az kopas emberc penig minden időben beczülletesec, tudóc és bölczek vóltac. Kiben ha kételkednél, tekincz meg az réghi Szenteknek és bölczeknek, meg irot és ki faragot képeket, ábrazattyokat, vgyan nem találš valamí neuzetes fő embert, ki kopas nem vólt volna. És hogy az mostaniakról ne bőlyac, kopas vóltam Aristoteles, Socrates, Diogenes, Cicero, Anacreon, Aristophanes, és az töb fő pogán bölczec. Sőt még Iulius Czásaris kopas vólt, kinél ielesb, hatalmasb és erősb feyedelem soha nem volt. Hát ha meg à S. Prophētákat és Apostolokat elé hozom? Hiszem hallottatoc hogy amaz nagy Eliscus Propheta kopas vólt, kinec mongyác vala az gyermekec, no fel kopas, no fel kopas: de az Isten meg bünteté azokat, az kic az kopasšagot neuetic vala. Ionas Prophetais kopas vala, mint omaga meg irya. Azonképpen az fő Apostoloc, S. Peter és S. Pál kopasoc vóltac, mint meg tettic

rtzie képekből. Sőt ha mikor az kép irók valami ebes tanácsos fő semélt akarnac írni, mingyarált kopasf embert írnac. Mert ökis tudgyác hogy nem fokot lakni az bõu és fûrõ hay közt az ebeség. Efit penig az természetis meg mutattya, mert az gyermekeknek és iffiaknac fokot bõu hayat adni, mely idõkben az emberet tudatlanoc és gorombác, az vénfégnek penig iele az kopasfag, mikor immár az ember meg ért erkölcsben vagyon, bölcz, tudós, és mértékletes minden dolgában. Azért húl penig ackor el az hay, mert nem lakhatic eggyút az ebeséggel, mint az lõtétlég nem fér össze az vilagósággal. Ha penig nem minden vén ebes, és nem minden éri az emberi állapotnac izéllját el.

Mi légyen penig az oka, hogy ackor ebesül meg az ember, mikor meg kezd kopasfálni, noha nehéz a természetnek titkyait ki seitegetni, de mind az által, az mennyiből hozzá férnek, im meg magyarázom.

Az természetnek ilyen folyása és fokása vagyon minden czelekedetben, hogy semmit heitelen végben nem visen, és tökéletesen hamar el nem végez, hanem, lassan lassan illendõ gradusokon visi végben. Mint ez meg tettzie az földi veteményekben és gyümölcszekben. Mert mind az fák, s mind az gabonának előfer gyökeroc leßen, az vtán fűuéc, vagy gyenge veszőcké változnac, az vtán leuelei teremnek, az vtán virága leßen, végezetre gyümölcszet terem, melyben
vagyon

vagyon az magh kiből visfontag *fa és gyümölcsz teré-*
het, és ez vtolsó vége és tzelya az *veteményeknek. Szin-*
te azöképpen az éberbenis az okosságnak és bölcseságnak *é-*
döuel léfő és neuke dic. És miuel *hogy a fő, az olos-*
fágnac helye, asit előfiet az terméset *élefiti, miképpé*
az fakat leuelecek, viragockal. *azöképpé az főtis kaval*
De miképpen az gyümölcsz né teré *addég az mig, az*
virág és heában valo leuelec el né hullanac; *azonképp-*
pen az főbenis addég nem léfen okosságnak, *az mig ott*
túrő hay léfen. Azért mihelt látod *hogy valamely fő*
meg kezd kopasfálni, ottan tudgyad *hogy az terméset*
az okosságnac ot kéfit helt, és az olyan *tő háza és la-*
ko helye az bölczefégnac. Innen *vagyon hogy az Iste-*
ni tudományban forgolodó bölcz *terfiac, az Papoc és*
Barátoc: tuduán asit *hogy nem fér öfőc az túró hayal*
az bölczefég, ha az terméset *hayat adot nékikis, óma-*
goc szabad ackarattyoc *berént meg koppasfác mago-*
kat, és nem csak az feyeken *nyirnee pilist, hané mind*
fakállokat, bayuzfokat *el beretuáltattyác. Vgyan ézét*
oluassuc az régi *Pogán bölczec felőlis, mert asit iryác*
az Aegyptombeli bölczec *felől, kiknec tudományát*
még Motesis tanúlta, *hogy nem csak fakállokat, ba-*
yuzfokat, hanem még *semöldököketis, és minden*
fört testekről el nyirettéc. *Azért ha az erőbágnal lőt*
koppasfágnac *ilyen nagy hafna vagyon, mennyiuel*
inkáb böczülletesb *az kit ómaga az terméset téfze ko-*
pasfá? Vclem penig *hogy ez bölcz emberek, erre az*

cxeleredetere vite imillyé gondolát. Az ember kis világnac neuertetic, azért hogy valami vagy on ez béles világban, az mind röuid summában az emberben megtalálthatatic, és annac az nagy világnac vgy mint túlköre és ábrázattya. És hogy az többiről most ne főollyane, az feye hasonlatos az Menyorsbághoz, mert miképpen az Menyorsbág kerec és gömbölyü, azonképpen az embernek feyeis: és miképpen az Menyben hét Planeta vagy on, azonképpen az főbenis, az erzekeiségnec hét ezközi vadnac, az két szem, az két fül, az két orra lyuk, és az száj. És miképpen az Menyben laknac az Angyaloc, és az bódog lelkec: azonképpen az emberi szomságnac lako helye az fő. Annac okáért, mivel hogy az Menyorsbág igen sima, és kopafi: azonképpen az bölczec asitultec, hogy örömesben lakic az Istennec lelke, és az bölczeség az sima és kopafi főben hogynem az hayas és borzasban. Mert ez alsó dolgoknac, hasonlatosoknac kel lenni, az feltő és Menyecikhez Menyben penig semmi nincz hayas, főörös, hanem minden kopafi, mint az Hóld, az Nap, és czillagoc. Mert ha ki említene ámaz czillagokat, kiket hayasocnac és üstökőseknek hinnac: azok vgyan nem czillagoc, sem Menyben ninczenec, hanem csak it a lat, az allo éghben lesnec, az fellegeken fellyül, a főaraz gőz, párából, búzból és füstelgésből, ki az földből megyen fel és ot meg gyüluen, az orten valo melegsegtől, és az Menyorsbágnac forgásától fel gyulad, és meg ég:

az czillagoc penig sem meg nem éghnec, sem el nem
vesnec, amaz penig csak ideig tart, azért vgyan nem
kel czillagoknakis mondani. De ha sñte czillagoknac
hiuodis, meg tettzie innétis mely hafnos dologh az
hay és útók. Mert valamikor affele hayas czillagoc
tamadnac, soc nyauallyát és vesedelmet hoznac, ch-
féget, dög halált, fárazlagot, fel vést, féyedelmeknec
és fő embereknec halálokat iedzie. De amaz kopás
czillagoc, az Menyorságotis meg ékecsitic, mind örök-
kéis meg maradnac, és az éiyeli törtételegbenis vilagos-
ságot szerznec. Az Hóld penig hogy kopás legyen,
csak abbolis meg tettzik, hogy kőz pelda befédbenis,
az kopásokat mikor láttyác, azt sóktác mondani: Ám
fel kőlt az Hóld. Mert vgyanis sñte azonképpen te-
lic meg és neuekedie az Hóldnac vilagosága, mikép-
pen az eses embernec feyeről hül le az hay. Leg előber
az Hóld, csak olyan mint egy Sarlò, az vtán lelig te-
lic, végre tellyeséggel éppen vilagos. Sñte azonkép-
en az kopásoknakis gyakorta előber, az homlokok-
ról hül le az hay, az vtán lassan lassan el kopic az töb-
biis, és végre olyan léfen mint egy tellyes Hóld, és
vgy fénlic mint az Nap. Az fényeség penig és vilá-
gosság, böczülletes, és Isteni természethez hatonlo do-
log, az fényeségnec oka, az simalág: de az fő nem le-
het sima sem fényes, az migh az hay ot léfen. Értie est
az leanzók és istiu affonyállatoc, mert hogy lép és si-
ma legyen homlokoc, ki sóktác tőstől faggatni az

homlokokról és ortzaiokról az sör és hayat, és öma-
goc meg koppasfyác magokat, mert vésic csekkben,
hogy az söröség ellenkezie az ékelséggel. Nám az if-
fiu legényekis, mentől frissebbec és siebbecc akarnac lé-
ni, annál gyakrabban nyiretic magokat, koppasfyác,
simittyác feyeket.

De mind ezeknec felette az egészségnecis használ
az kopasflág, mert az kie vagy sem vagy fő fayástól
félnek, el nyiretic haiokat, sőt az oruos Doctorokis, az
mely betegnec sűrő haya vagyon, el nyiretic. Innen
vagyon, hogy az Aegyptombelic az oruofságnac és
egésznec Iltenét, az Aesculapiust, kopasf ábrázatbá
tibtelic. Mellyel asit akartac rőuideden iclenteni, hogy
az egésznec meg őrizelsére és tartalsára, ninczen iob
dolog az kopasflágnál. Mert az soc hayù emberec, ned-
uesec, az nedueség penig minden betegsögök nec, és
gyenge erőtlensögök nec oka. Mert miképpen az ma-
gas hegyeken vastagb fák teremnek, hogy nem az völ-
gyekben, à hól soc nedueség vagyon: Azonképpen
az bõu hayù emberec, erőtlembec, az kopasfoc penig,
mint hogy melegb és sárarzb termésetüec, sockal val-
tagbac, es többig élnek. Az vitézlõ rendnekis haszná-
talan à soc hay, kiről egy ssep historiát mondoc, melyet
irt meg az Lagus fia Ptolomeus, ki az nagy Sándornac
fõ Hadnagyis közzül vólt, és annac vtánna Aegyptõ-
beli Király lõt. Ez azért asit irya, hogy mikor legh e-
lõsfer az Darius népéuel meg vittanac, ackor az har-
tzon

7
tzon egy Macedoniai nagy hayù, szakálu vitéz, egy
Perlára futamodéc, ámaz tölle el iyede, és iyettében
mind Dardáyát, Paisát el hagyittya, kap az hayában,
szakallában, és annál fogva le rándittya az földre, ott
kezdi vondozni, és ki rántuán kardgyát el czapya az
feyét: efit meg láttya más Perfa, attól meg más, és
finte azonképpen kezdénc czelekedni, vgy annyira,
hogy minden nagy hayù, szakálù meg futamodéc, az
kic penig idésbec és kopasoc voltac, csak azok állot-
tác meg helyeket, és csak azoknac emberfégeuel
gyólte meg akkor Sándor ellenséget. Azért az hartz
vtán, késűllöt futatà, és egy fel féle valo pusztában mé-
uén, Barbellyokat hiuatà, és mindennec el nyireté ha-
yát s szakallát: Bezzeg oston az vtán, nem olly kón-
nyen bírác meg az Sándor vitézit, hanem mindenben
ők lónc győzedelmec, Innen hisem hogy az Tó-
rókekis tanultac hogy tellyeséggel el sóktác minden
haiokat beretuálni, mert vettéc esekben hogy ártal-
mas az hartzon. Vgyanis az ellenséget valami megh
rettenti mind sima és kopas, vgy mint à Sifac, Pais,
Fegyuer deréc, kiknec villamáta és fényesége iyestri
meg az ellenséget. Azért sem vitéznec sem férfinac
nem iò à soc hay, az Alfőnyállatoknac atta az ter-
méset az hcsű hayat, de, az mint sóktac mondani,
reuid elmét adot melléye, ónékiec valo az hay, mert
asit iryác az tudós emberc, hogy soha egy Alfőny-
állatis nem kopasúl meg, hanem ha kinec betegségebé

hul elaz haya, de az ismet meg nõ. Az fersiac kőzzül
penig, az kit vgyan ferfinac kel mondani, egy tem ke-
rülheti el az kopasfágot.

Azért valaki igen gyönyörkedic hayában, afit i-
rogatya, tistitty mind vntalan, az olyan asfiony-
ember természetű, buya, házaság törő, parázna termé-
setű, és affele fertelmesség vtán iáró. Mely fele em-
bernél, fidalmasb, ártalmasb és veszedelmesb nem le-
het, bellő ellenség, az közönséges társaságnac, és igaz
szeretetnec fel bontóya. Mert az mely hiú szeretettel
tartoznéc az asfiony feryénec és magzattyánac, afit ál-
nakul töllec el lopya, és magára teriti, kiért minden
büntetésre, gyűlölségre méltónac itiltetnec mindenk-
nél. Illyen gyümölcsze vagon az tú szép, ékes nagy
hayatoknac, Vraim, kic az kopasf feyet czuffollyátoc
és nevetitec. Iob volna azért, az közönséges bolond
kőtség itiletit, ki mindenkor az rosbabikat választya,
és annac tartya pártját, hátra vetnéc, és meg
gondolnátoc, hogy az Isten és az természet
az kopasf embert kit soc aiándékiual
fel ékesített, nem czuffágul,
hanem vezérül atta kő-
zitekben. *Amos*

Augustusnac 16. 76. napyán.
Augustusnac 76. napyán.